

KIRSAL KALKINMADA BANKACILIK VE TARIMSAL KREDİ UYGULAMALARI: MANİSA ÖRNEĞİ *

Doç. Dr. O. Murat KOÇTÜRK

Celal Bayar Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu

Araş. Gör. Selim DURAMAZ

Celal Bayar Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu

Meral EKER

Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

ÖZ

Kırsal kalkınma kavramı, kırsal toplumların ekonomik ve sosyal yönden gelişimini sağlayan bir süreci ifade etmektedir. Kırsal kalkınma denildiğinde genellikle kentsel ve kırsal nüfus arasındaki sosyo-kültürel ve ekonomik farklılıkların kısmen giderilmesini ve kırsal nüfusu yerinde kalkındırmayı, köyden kente göçü önlemeyi ve istihdam yaratmayı amaçlayan bir kavram ifade edilmektedir. Kırsal kesimin kalkındırılmasında kullanılan en önemli araçlardan birisi de finansmandır. Günümüzde artan teknoloji ve makineleşme kırsal kesimin ve özellikle tarımsal üreticilerin kendilerini yenilemesi zorunluluğu gibi faktörler, tarım, sulama ve hayvancılıktaki gelişmeler tarımsal alanda birçok yeniliği beraberinde getirmiştir. Bu gelişmeler ile birlikte kırsal kesimin gelir ve sermaye yetersizliği gibi faktörler çiftçileri finansman sorunuyla karşılaşmaktadır. Buna yönelik olarak Türkiye’de Cumhuriyetin ilanından günümüze çiftçileri finanse eden Ziraat Bankası ve tarım kredi kooperatiflerinin yanında günümüzde özel bankalar da artan oranda tarımsal kesime yönelik olarak krediler ve hizmetler sunmaktadır. Çalışmada kırsal kalkınmada finansman uygulamaları, bankaların ve tarım kredi kooperatiflerinin rolü irdelenerek, Manisa’da çiftçilerin finansal destek anlamında hangi kurumdan ne ölçüde faydalandığı rakamsal olarak ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tarım, tarımsal kredi, kırsal kalkınma, bankacılık, Manisa

* Bu çalışma, 9-11 Mayıs 2013 tarihlerinde Celal Bayar Üniversitesi tarafından düzenlenen V. Yerel Ekonomiler Kongresi’nde sunulan bildirinin yeniden düzenlenmiş şeklidir.

THE ROLE OF BANKING AND AGRICULTURE CREDIT APPLICATIONS ON RURAL DEVELOPMENT

ABSTRACT

The concept of rural development is the process which mentions the economic and social improvement of rural communities. In general, rural development aims to remedy the socio-cultural and economic differences between the urban and rural population, prevent the urban-rural migration and create employment. One of the most important tools used for development of rural areas is financing. Today, technology and increasing mechanization necessitate the renewing of farmers and rural areas. And developments in agriculture, irrigation and livestock have brought many innovations in the field of agriculture. Farmers are facing to financing problem for adaptation of these developments and facing to lack of income and capital. To finish these problems and to finance the farmers, Ziraat Bank and agriculture credit cooperatives are financing the farmers from proclamation of republic to today. But today private banks are giving credits to farmers more and more. In the study, financing problems in rural area, the role of banks and agriculture credit cooperatives is being examined. Other quantitative data about the agricultural credits which has been used by farmers shall also be presented.

Keywords: Agriculture, agricultural credit, rural development, banking, Manisa

İ.GİRİŞ

Dünya nüfusunun hızla artması ve doğal kaynakların gittikçe tükenmesi, insanoğlunu, ekonominin bilim olarak çözmek zorunda olduğu sorunlardan biri olan sınırlı kaynakların etkin kullanımının önemini anlamaya doğru yöneltmektedir. Doğal kaynakların etkin bir şekilde kullanılması ve verimliliklerini arttırmak, insana yönelik olarak yapılan yatırımların gerçekleşmesiyle mümkün olacaktır. İnsan sermayesinin veriminin artırılması ancak onların sosyal ve de ekonomik refah düzeylerini arttırmakla mümkün hâle gelecektir. Bu durum insanoğlunu, kırsal ve kent arasındaki ince çizgiyi daha da iyi anlaması zorunluluğunu ortaya çıkararak kalkınma sorunuyla yüz yüze bırakmıştır. Bu noktada “genel kalkınma” ile birlikte bir de “köy kalkınması” daha genel bir ifade ile de “kırsal kalkınma” sorunu gündeme gelmiştir. Bu gelişmeler doğrultusunda dünyada ve Türkiye’de köyün ve kırsal sayılan diğer ortamların kalkındırılmasına yönelik çeşitli yaklaşımlar geliştirilmiş ve projeler uygulanmıştır. Kırsal alanla ilgili konular ve koşulların doğru analiz edilerek çözümlendiği ve buna bağlı olarak da gerçekçi ve sistematik modellerin geliştirildiği, bununla birlikte kalkınma yaklaşımında toplumsal siyasal, sektörel ve kültürel gerçeklerin de dikkate alındığı yaklaşımlar başarılı olabilmıştır (Gürlük, 2001:1-2).

Yaşanan ve devam eden ekonomik krizler, hızlı nüfus artışı, gıda ürünlerine talebin gittikçe yükselmesi tarımın önemini ve gerekliliğini daha çok arttırmaktadır. Dolayısıyla olumsuz koşul ve etkilerden etkilenmemesi ya da daha az etkilenmesi açısından tarımın desteklenmesi zorunludur. Günümüzde

tarımsal alanda uygulanan devlet destek ve de sübvansiyonları ile birlikte, kredi kurum ve kuruluşlarının düşük faizli ve aynı zamanda geri ödemesi esnek finansman uygulamaları da artış göstermektedir (Koçtürk vd. (a), 2012:2). Nitekim mevcut elde edilen verim ile potansiyel olarak gerçekleştirilecek verim arasındaki farkın indirgenmesi teknoloji transferi ve çiftçilere yardımdan geçmektedir. Ancak çiftçilere kaynak sağlanması sonucu daha iyi bir tarımsal yönetim ve tarımda teknolojinin iyileşmesi sağlanacaktır (Anderson ve Feder, 2003:3).

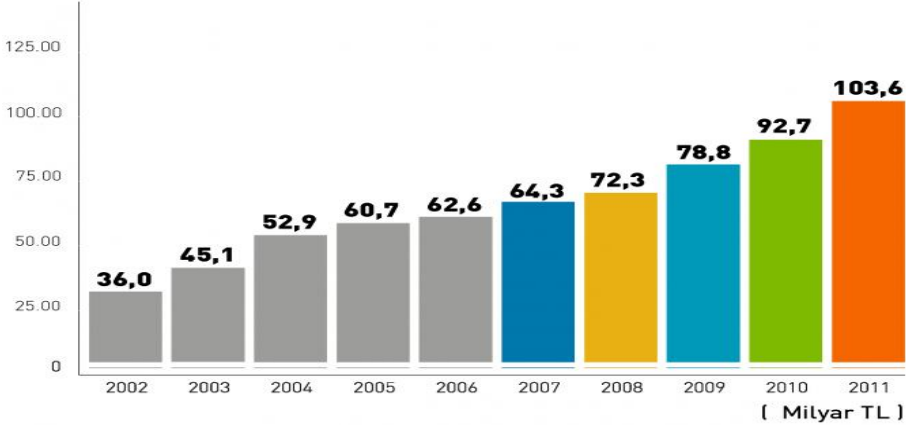
Çalışmada öncelikle kırsal kalkınma ve Türkiye’deki gelişimi üzerinde durulacak, devamında ise ülkemizde bankaların ve tarım kredi kooperatiflerinin tarıma ve tarımsal kesime sunduğu kredi hizmetleri hakkında bilgiler verilecektir. İzleyen bölümde Manisa’daki tarımsal arazi yapısı, tarımsal işletmeler ve tarımla ilgili genel bilgiler sunulacaktır. Sonuç bölümünde ise ortaya çıkan rakamlar neticesinde kırsal kalkınmada kredilerin rolü, kırsal kalkınmaya kullanılan/kullandırılan tarımsal kredilerin ne ölçüde katkıda bulunduğu yönünde değerlendirmelerde bulunulacaktır.

II. KIRSAL KALKINMA ve TÜRKİYE

Türkiye’de kırsal kalkınma Cumhuriyet’in ilanından günümüze belirli planlar ve kanunlar çerçevesinde yürütülmektedir. Buna yönelik olarak Cumhuriyetin kuruluş yıllarında dönemin hükümetleri kırsal kalkınmaya önem vermiş ve buna dair ilk girişim 18 Mart 1924’te 442 sayılı Köy Kanunu olmuştur. 442 sayılı yasa ile kalkınmanın köyden başlaması gereği vurgulanarak köylere hukuki bir kişilik tanınmıştır. Böylece tarihimizde ilk defa köy toplulukları özerk bir yapıya büründürülmüştür. İzleyen yıllarda çıkarılan önemli yasalardan bir diğeri de 1945 yılındaki “Çiftçiyi Topraklandırma Yasası”dır. Yasa ile bir yandan büyük toprak sahiplerinin siyasal gücünü kırmak, bir yandan da toprak mülkiyetini tarımsal üretimi arttıracak biçimde düzenlemek ve çeşitli nedenlerle kullanılmayan toprakların değerlendirilmesi amaçlanmıştır (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2011:17).

Kırsal kalkınma ile ilgili olarak dünyada yaşanan gelişmeler Türkiye’yi de etkilemektedir. İşsizlik, yoksulluk, göç, bölgelerarası eşitsizlikler gibi faktörler Türkiye’nin kırsal kalkınma konusunda daha da duyarlı çalışmasını gerekli kılmaktadır. Bu gibi nedenlerden dolayı katılımı ve toplum dinamiklerini ön plana alarak küçük ve orta ölçekli tarımsal faaliyetleri harekete geçirebilecek ve insan kaynaklarını geliştirmeyi amaçlayan kırsal kalkınma uygulamalarına daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Türkiye Avrupa Birliği (AB)’ne uyum sürecini de dikkate alarak eskiye göre bu konulara karşı daha önem veren bir konuma gelmeye başlamıştır. Ancak kaynakların sınırlı olması, kurumsal yapılanmalar, küçük üreticiliğin dikkate alınmaması ve hatta tasfiye sürecine sokulması, kırsal kalkınmadaki sorunların fazlalığı tarımda serbest piyasa kurallarına keskin ve hazırlıksız geçiş henüz somut ve de uygulanabilir politika yaklaşımlarını sayılan tüm bu nedenlerden dolayı tam olarak ortaya koyamamıştır (Gülçubuk vd., 2010:7).

Grafik 1: Tarımsal Milli Gelir

Kaynak: Tarımsal Yatırımcı Danışma Ofisi, <<http://www.taryat.gov.tr/index.php/en/yayinlar/grafik-ana>>, (12.01.2013).

Türkiye’de tarımsal milli gelir rakamlarına bakıldığında rakamlar 2002’den 2011’e artış eğilimindedir. Ülkemizde 2011 yılı toplam milli gelirimiz 1 trilyon 294 milyar TL iken bunun neredeyse yüzde 10’u tarımdan elde edilmiştir. Yine Tarımsal Yatırımcı Danışma Ofisi verilerine göre Türkiye’de kırsal kalkınmanın sağlanması açısından 3970 tesis için toplam 771 milyon TL hibe desteği sağlanmıştır. Aynı şekilde tarımsal üreticilere 179.660 makine-ekipman için ise 707 milyon TL hibe edilmiştir.

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı* tarafından hazırlanan ve 2010-2013 dönemini kapsayan kırsal kalkınma planında ise günümüzde kırsal kalkınma için 4 stratejik amaç belirlenmiştir.

Tablo 1: Kırsal Kalkınmada 4 Stratejik Amaç

1) Ekonominin geliştirilmesi ve iş imkânlarının artırılması Öncelik 1.1 Tarım ve gıda sektörlerinin rekabetçi bir yapıya kavuşturulması Öncelik 1.2 Kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi
2) İnsan kaynaklarının, örgütlenme düzeyinin ve yerel kalkınma kapasitesinin geliştirilmesi Öncelik 1.1 Eğitim ve sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi Öncelik 1.2 Yoksullukla mücadele ve dezavantajlı grupların istihdam edilebilirliğinin artırılması Öncelik 1.3 Yerel kalkınma kapasitesinin güçlendirilmesi

* 03.06.2011 Tarihli ve 639 sayılı Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmündeki Kararnamenin 28’inci maddesi gereği eski adı TC. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı olan bakanlığın yeni adı; TC. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı olarak düzenlenmiştir.

3) Kırsal alan fiziki altyapı hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaşam kalitesinin artırılması Öncelik 1.1 Kırsal altyapının geliştirilmesi Öncelik 1.2 Kırsal yerleşimlerin geliştirilmesi ve korunması
4) Kırsal çevrenin korunması ve geliştirilmesi Öncelik 1.1 Çevreci tarım uygulamalarının geliştirilmesi Öncelik 1.2 Orman ekosistemlerinin korunması ve orman kaynaklarının sürdürülebilir kullanımının sağlanması Öncelik 1.3 Korunan alanların yönetimi ve geliştirilmesi.

Kaynak: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 2011, s.4-5.

Bununla birlikte Avrupa Birliği (AB) aday ve potansiyel aday ülkelere destek amacıyla 1085/2006 sayılı Konsey Tüzüğü çerçevesinde Katılım Öncesi Yardım Aracı'nı (Instrument for Pre-Accession Assistance- IPA) oluşturmuştur. IPA içerik olarak beş destek bileşeni içermekte olup, Türkiye IPA tüzüğüne EK 1'inde yer alan aday ülke statüsünde olması nedeniyle tüm bu beş bileşenden yararlanabilmektedir. IPA'nın beşinci ve son bileşeni Kırsal Kalkınma (IPA Rural Development- IPARD)'dır. Bu bileşen Avrupa Birliği'nin Kırsal Kalkınma Politikası, Ortak Tarım Politikası ve tarımla ilgili politikalarının uygulanması ve yönetimi için uyum hazırlıklarını ve de bu kapsam çerçevesindeki politika geliştirilmesini desteklemektedir. IPARD'tan yararlanabilmek için Türkiye'de 2007-2013 yıllarını kapsayan çok yıllık "Kırsal Kalkınma Programı" hazırlanmıştır (Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 2006:14). Programda Türkiye'nin kırsal kalkınmaya yönelik kurumsal çerçeve, kırsal kalkınmanın durumu ve buna ilişkin veriler, kırsal kalkınma politikaları ve stratejik hedefler detaylı olarak raporlanmıştır. IPARD programı doğrultusunda Türkiye'de kırsal kesime program süresince sağlanacak destek miktarının 874 milyon Avro'su Avrupa Birliğinden olmak üzere toplam 1 milyar 165 milyon Avro'dur (Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı, 2013).

III. MANİSA'DA KIRSAL KALKINMA ve KIRSAL KALKINMANIN FİNANSMANI

A. Manisa Tarımının Genel Yapısı

Türkiye İstatistik Kurumu Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2012 verilerine göre Manisa'da kentsel ve kırsal nüfus dağılımı aşağıda verilmiştir.

Tablo 2: Manisa 2012 Kentsel-Kırsal Nüfus

NÜFUS	Toplam
Türkiye - toplam nüfus	75.627.384
Manisa - il nüfusu	1.346.162
Manisa - il/ilçe merkezleri nüfusu	904.513
Manisa - belde ve köyler nüfusu	441.649

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2012.

2000 yılında yapılan nüfus sayımında Manisa'daki toplam nüfus 1.260.169'dur ve bu nüfusun yüzde 43,3'ü köylerde, yüzde 56,7'si şehir merkezinde yaşamaktayken, 2012 yılındaki son nüfus sayımında Manisa'da yaklaşık 1.350 binlik bir nüfus barınmaktadır. Bu nüfusun 1/3'lik bölümü belde ve köylerde, 904.513'ü ise il/ilçe merkezlerinde ikamet etmektedir.

Manisa genel itibariyle balkıdığıında tarım şehri olarak belirtilebilir. Zira Manisa, Türkiye'de bazı önemli gıda ürünleri yetiştiriciliğinde ilk sıralardadır. Bunlara örnek olarak; Türkiye'deki çekirdeksiz kurutmalık çekirdeksiz üzüm üretim miktarında en yüksek beş il, sırasıyla Manisa (1 milyon 95 bin 536 ton) Denizli (71 bin 21 ton), İzmir (22 bin 583 ton), Uşak (3 bin 931 ton) ve Aksaray'dır (bin 625 ton). Manisa, bu miktarla Türkiye üretiminin yüzde 91,6'sını karşılamaktadır (Haberler.com, 2013a).

Aynı şekilde 2012 yılındaki tütün üretimi ile Manisa Türkiye'de tütün üretiminin yüzde 29,8'ini karşılayarak, Türkiye'de en fazla tütün üretimi yapan il konumundadır (Haberler.com, 2013b).

Bununla birlikte Manisa sofralık zeytin ve yağlık zeytin üretiminde de Türkiye'de önemli bir paya sahiptir. Manisa, Ege Bölgesi, sofralık zeytin üretiminde Türkiye toplam üretiminin yüzde 43'ünü, yağlık zeytin üretiminde ise yüzde 50,2'sini karşılamaktadır. Manisa, Ege Bölgesi illeri arasında en fazla sofralık zeytin üretimine sahip il iken yine Ege Bölgesi illeri arasında yağlık zeytin üretiminde dördüncü sırayı almaktadır (Zaman.com, 2013).

Manisa İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'nün verilerine göre Manisa'da kırsal kesime ait bazı genel veriler aşağıda sıralanmıştır.

Tablo 3: Manisa İli Genel Tarımsal Yapı

ARAZİ ŞEKLİ	MİKTARI (Ha)	Toplam Alana Oranı
Tarım Alanı	515.192,8	38,28
Çayır-Mera	37.873,0	2,81
Orman	500.776,5	37,21
Tarıma Elverişsiz Alan	291.987,9	21,70
İLİN YÜZÖLÇÜMÜ	1.345.830,2	100

Kaynak: Manisa Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü.

Manisa'daki genel arazi yapısına bakıldığında ilin toplam yüzölçümünün yüzde 40'ına yakını tarım alanı olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu rakam kırsal kesimin Manisa'daki önemini ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 4: Manisa İli Tarımsal Arazi Kullanımı (2011)

	HEKTAR	YÜZDE
Tarla	282.794,2	54,89
Meyve (Bağ Hariç)	21.061,9	4,09
Sebze	33.408,7	6,48
Bağ	73.191,6	14,21
Zeytin	89.007,9	17,28
Tarıma Uygun Olup Kullanılmayan Arazi	4.865,6	0,94

	HEKTAR	YÜZDE
Nadas	10.862,9	2,11
TOPLAM	515.192,8	100

Kaynak: Manisa İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü.

Manisa'daki tarımsal arazinin yarısından fazlası (yüzde 54,89) tarla olarak kullanılmaktadır. Tarla olarak kullanılan kısımdan sonra kalan tarımsal arazinin yüzde 17,28 ile zeytin, yüzde 14,21'i bağ alanı olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte 2008'de Manisa'daki tarım alanı 495.921,8 hektar iken 2011'de bu rakam 515.192,8'e çıkmıştır.

Tablo 5: Manisa'daki Tarımsal İşletmeler 2011

İŞLETME BÜYÜKLÜĞÜ (DEKAR)	AİLE SAYISI (ADET)
1-20	20.231
21-50	26.155
51-100	13.818
101-200	4.867
201-500	1.168
500'den büyük	112
TOPLAM	66.351

Kaynak: Manisa Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü.

Farklı büyüklüklerdeki tarım arazisine sahip olup işleyen aile sayısı 66.351'dir. İşletme büyüklüğü 1-20 dekar ve 21-50 dekar arası olan aile sayısı 46,386 olarak toplam aile sayısının büyük bir kısmını oluşturmaktadır.

Tablo 6: Manisa 2009-2012 Dönemi Çiftçi Kayıt Sistemi'ne Kayıtlı Çiftçi Sayısı

Yıllar	2009	2010	2011
ÇKS	74.876	72.474	71.576

Kaynak: Manisa Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü.

Manisa ilindeki çiftçi sayılarına bakıldığında, 2011 yılı itibariyle Çiftçi Kayıt Sistemi¹ (ÇKS)'ne kayıtlı Manisa merkez ilçe ve köyleri olmak üzere toplam 71576 çiftçi Manisa ili genelinde faaliyet göstermektedir.

¹ Sağlıklı tarım politikalarının oluşturulması, güncellenmesi, geliştirilmesi ve tarımsal desteklemelerin izlenebilir olmasını sağlayan kayıt sistemidir. Devlet Destekli Tarım Sigortasındaki prim desteğinden yararlanmak için Çiftçi Kayıt Sistemi'ne (ÇKS) kayıt yaptırma ve güncelleme zorunluluğu bulunmaktadır (Bkz: Tarım ve Ziraat Bilgi Bankası, <http://www.tarimziraat.com/tarim_sozlugu/ciftci_kayit_sistemi_cks/ciftci_kayit_sistemi_cks_nedir/>,(31.01.2013).

Tablo 7: Manisa 2011 Yılı Hayvan Varlığı

CİNSİ	MİKTARI
SIĞIR (Baş)	219.057
KÜLTÜR	80.446
MELEZ	117.605
YERLİ	21.006
KOYUN (Baş)	537.630
KEÇİ (Baş)	162.473
TOPLAM	919.160

Kaynak: Manisa Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü.

Manisa'daki hayvan dağılımına bakıldığında bölgede küçükbaş hayvan sayısının ağırlıkta olduğu gözlemlenmektedir. Bunun yanında büyükbaş hayvan sayısı da 200 binin üzerindedir. Bu rakam 2008 verileri karşılaştırılırsa 2008'de 189.568 olan büyükbaş hayvan sayısı 2011'e kadar olan süreçte artış göstermiştir.

B. Manisa'da Tarımsal Kredi Uygulamaları

Tarım işletmelerinin ekonomik ölçek büyüklüğüne ulaşmasında ve de üretimde eksik olan sermayenin tamamlanmasında tarımsal destek ve kredi önemli rol oynamaktadır. Son yıllarda Türkiye'de tarımsal kredi alanında hızlı değişim ve gelişmeler yaşanmaktadır. Bu süreçte Ziraat Bankası yanında özel bankaların tarım sektörünün finansmanına yönelik uygulamaları gittikçe artmaktadır. Dolayısıyla yıllardır kamu kaynaklarıyla finanse edilen kırsal kalkınmanın önemli öğelerinden biri olan tarım işletmelerinin kredilendirilmesinde özel sektör kaynakları da artık aktif ve işler hâle gelmiştir. Tarımsal alanda yaşanan değişimlerin etkisiyle kırsal alanda üretim yapısının gelişmesi, tarımsal girdi ve tarımsal sanayiye finansal destek sağlayan organizeli örgütlerin oluşması ile birlikte tarımsal yapı ve faaliyetlerin özellikleri dikkate alınarak yapılan kredileme politikaları ve uygulamaları sıkça görülmektedir (Koçtürk vd.(a), 2012:6-7).

1. Bankalar

Ziraat Bankası ile birlikte bazı diğer özel ve yabancı sermayeli bankaların tarımsal kesime sunduğu krediler şu şekilde özetlenebilir²: **Ziraat Bankası:** Bitkisel Üretim Kredileri, Hayvansal Üretim Kredileri Su Ürünleri Kredileri, Sulama Kredileri, Tarım Makinaları Kredileri, Hasat ve Pazarlama Kredileri, Arazi Alım Kredisi, İşletme Edindirme Kredisi, Sözleşmeli Üretim Kredileri, Birlik ve Kooperatif Kredileri, Çiftçi İhtiyaç Kredileri, Tarımsal Döviz Kredisi, Gayrinakdi Krediler, Kartlar, **Denizbank:** Hasat Vadeli Kredili Mevduat Hesabı, TMO Avans Kredisi, Tarımsal İşletme Kredileri, Tarımsal Yatırım Kredileri, Proje Yatırım Kredileri, TMO Makbuz Senedine Dayalı Krediler, Bağ-kur Kredisi, Hasat Öncesi Destek Kredisi. **Şekerbank:** Tarımsal

² Bankaların internet sitelerinden derlenmiştir.

Ekipman Kredisi, Traktör Kredisi, Organik Tarım ve Sera Kredisi, Tarımsal Demirbaş Kredisi.

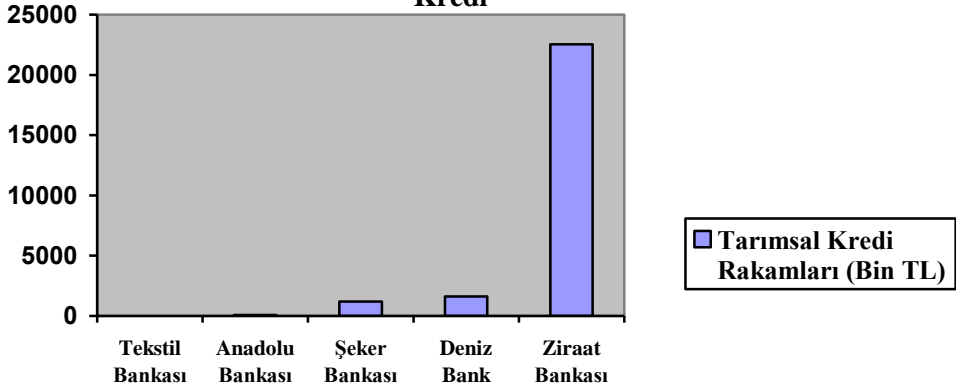
Ziraat Bankası'nın 1937 yılında 3202 Sayılı Yasa ile İktisadi Devlet Teşekkülü haline getirilmesiyle banka, çiftçilere düşük faizli krediler vermeye başlamıştır. Cumhuriyet'in ilanından günümüze devamlı artış gösteren Ziraat Bankası kaynaklı bu kredilere rakamsal olarak bakıldığında 1962 yılında 2.790 milyon olan tarımsal kredi hacmi 1975'te 36.850 milyona 1985'te 692.000 milyona ve 1990'da 5.703.133 milyona ulaşmıştır (Dinler, 1993:260).

Tablo 8: 31.12.2011 İtibariyle Türkiye Geneli Tarımsal Kredi Rakamları (Milyon TL)³

Kamu Sermayeli Bankalar	22.244
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	22.244
Özel Sermayeli Bankalar	662
Anadolubank A.Ş.	72
Şekerbank T.A.Ş.	586
Tekstil Bankası A.Ş.	4
Yabancı Sermayeli Bankalar	1.622
Denizbank A.Ş.	1.622
Toplam Kredi Tutarı⁴	24.528

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, “31.12.2011 İtibariyle Nakdi Kredilerin Türlerine Göre Dağılımı”, <http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/istatistiki_raporlar/Bankalarimiz_Kitabi_/1145/Tablolar/Tablo_13-Kredilerin_Turlerine_gore_Dagilimi.xls>, (28.01.2013)

Grafik 2: 31.11.2011 İtibariyle Türkiye Geneli Tarımsal Kredi

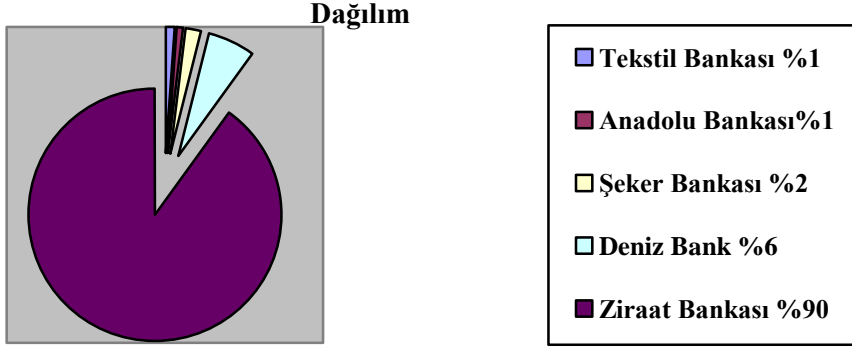
Türkiye’de bankalar tarafından kullanılan tarımsal kredi rakamı

³ Tabloların devamındaki grafikler tablodaki rakamlara göre düzenlenmiştir.

⁴ Toplam Krediler = “Takipteki Krediler” ve “Özel Karşılıklar” hariç krediler.

toplamı 24.528 milyon TL'dir. Bu tutar içindeki en büyük pay 22.244 milyon ile Ziraat Bankası'na aittir. Özel bankalar arasında 586 milyon TL ile Şekerbank en çok tarımsal kredi kullandıran banka iken yabancı sermayeli bankalar arasında ise Denizbank özel sermayeli bankaların toplamından daha çok tarımsal kredi kullandırarak 1.622 milyon TL ile Ziraat Bankası'ndan sonra en çok tarımsal kredi kullandıran ikinci banka olmuştur. Toplam içinde Anadolu Bank 72 milyon, Tekstil Bankası ise 4 milyon TL tarımsal kredi kullandırmıştır.

Grafik 3: Türkiye Geneli Tarımsal Krediler Yüzdellik

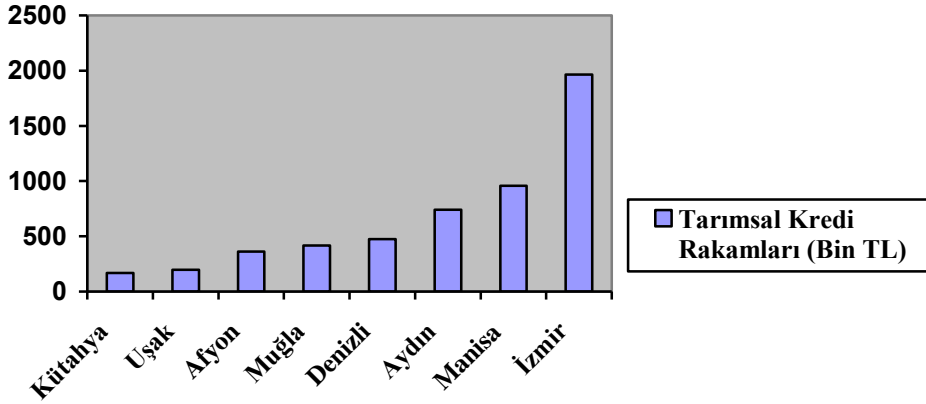
Genel itibariyle tarımsal kredilerin yüzdellik dağılımındaki en büyük pay % 90 ile Ziraat Bankası'na aittir. Oransal dağılımı % 6 ile Deniz Bankası ve % 2 ile Şeker Bankası izlerken Tekstil Bankası ve Anadolu Bankası yaklaşık % 1'lik bir paya sahiptirler.

Tablo 9: 31.12.2011 İtibariyle Ege Bölgesi Tarımsal Kredi Dağılımı (Milyon TL)

Ege	5.304
Afyonkarahisar	361
Aydın	762
Denizli	475
İzmir	1.964
Kütahya	169
Manisa	959
Muğla	418
Uşak	197

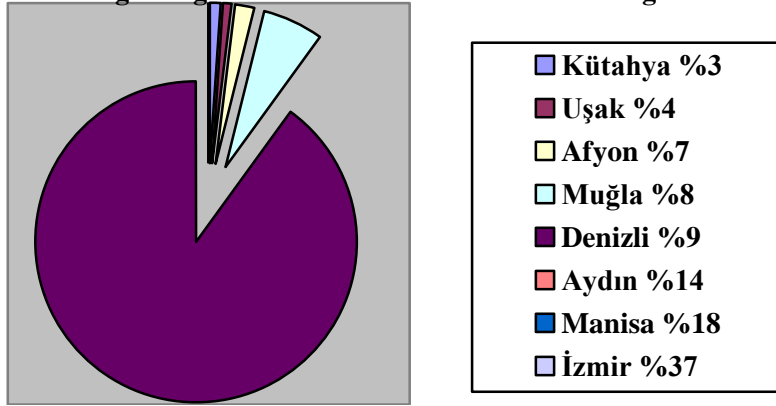
Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, "31.12.2011 İtibariyle Kredilerin İllere ve Bölgelere Göre Dağılımı", <http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/istatistiki_raporlar/Bankalarimiz_Kitabi_/1145/Tablolar/Tablo_12-Kredilerin_Illere_ve_Bolgelere_Gore.xls>, (28.01.2013).

Grafik 4: 31.12.2011 İtibariyle Ege Bölgesi Tarımsal Kredi Rakamları

Türkiye’de bankaların kullandığı tarımsal kredilerin Ege bölgesindeki toplam tutarı 5.304 milyon TL’dir. Manisa’da kullanılan toplam kredi tutarı ise 959 milyon TL’dir. Bu rakamla Manisa, Ege bölgesinde İzmir’den sonra en çok tarımsal kredi kullanılan ikinci il olmuştur.

Grafik 5: Ege Bölgesi Tarımsal Krediler Yüzelik Dağılım

Oransal dağılım olarak İzmir nüfus olarak ege bölgesinin en büyük ilidir. Buna bakıldığında Ege Bölgesi’nde kullanılan tarımsal kredilerin yüzde 37’si İzmir’dedir. Burada Manisa’daki oranın yüksek olması, Manisa’nın tarım şehri olduğunu göstermektedir. Ege’de yüzde 18’lik bir paya sahip olan Manisa’yı, Aydın, Denizli, Muğla, Afyon, Kütahya ve Uşak izlemektedir.

2. Tarım Kredi Kooperatifleri

Kırsal kalkınma ve tarımsal üretim çalışmalarının bir diğer yönünü de kırsal alandaki kamu ve sivil toplum örgütlenmeleri oluşturmaktadır. Bu

örgütlenmeler yerinden yönetim ilkesine göre kurulan il, ilçe, belediye ve köy muhtarlıkları gibi mülki ve de yerel idareler, sahip oldukları geniş yetkilerle kırsal alanlarda görev üstlenen önemli kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Bununla birlikte ülkemizde kırsal alanda örgütlenmelere önemli bir diğer örnek kooperatiflerdir (Koçtürk vd. (b), 2012:512).

Tarım Kredi Kooperatifleri, Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde 1863 yılında Mithat Paşa tarafından kurulan Memleket Sandıkları ile faaliyetine başlamıştır. Günümüzde Tarım Kredi Kooperatif sistemi yaklaşık 2000 kooperatif ve 1,6 milyon kayıtlı üyeden oluşmaktadır. Aynı zamanda kredi kooperatifleri günümüzde toplam nüfusun yaklaşık % 82'sine ve kırsal nüfusun % 92'sine erişebilmektedir (Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 2006:78). Dolayısıyla 150 yıllık bir geçmişe sahip olarak yaygın birim kooperatifleri ve personeliyle, tarımsal üretim yapan üreticilerin ekonomik menfaatlerini korumak ve özellikle meslek ve geçimleriyle ilgili ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ortaklarına kısa ve orta vadeli kredileri kullanılmaktadır. Kısa Vadeli İşletme Kredileri, ortakların tarımsal işletmesinin tohumluk, fide, fidan, kimyevi gübre, zirai mücadele ilacı, karma hayvan yemi, akaryakıt gibi girdilerin temini ve nakit ihtiyaçlarının karşılanması amacı ile bir yıl vade ile verilen kredilerken orta vadeli krediler ise tarımsal araç-gereç kredilerini ve hayvancılık kredilerini kapsamaktadır. Kısa ve orta vadeli işletme kredileri çeşitleri şu şekildedir: Kısa Vadeli İşletme Kredileri; İşletme (Çevirme) Kredileri, Tohumluk Kredileri, Kimyevi Gübre Kredileri, Hayvancılık İşletme Kredileri, Tarımsal İlaç Kredileri, Akaryakıt Kredisi, Orta Vadeli Yatırım Kredileri; Donatma Kredileri, Tarımsal Araç-Gereç Kredileri, Hayvancılık Donatma Kredileri. Günümüzde tarımsal cari faiz oranları işletme kredileri için % 10, yatırım (donatma) kredileri için % 12 olmakla birlikte kullanılan/kullanılacak kredilerin türlerine göre 2012/2781 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı kapsamında birtakım indirimler uygulanmaktadır (Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri, 2012).

Geleneksel olarak tarım kredi kooperatifleri, üyelerine kredi vermek için büyük ölçüde Ziraat Bankası'nın fonlarından faydalanmaktadır. 2001'den önce kooperatif kredilerinin % 80'den fazlası Ziraat Bankası kaynaklarından finanse edilmiş; ancak 2001 mali krizi ve sonrasında Ziraat Bankası'nın yeniden yapılandırılmasının sonrasında bankanın desteği gittikçe azalarak günümüze dek gelmiştir (Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 2006:78).

Tarım Kredi Kooperatifleri verilerine göre Manisa ilinde 2012 yılı sonu itibarıyla 19.291 ortak sayısı olup, toplam kullanılan kresi bakiyesi yine 2012 yılı sonu itibarıyla 257.879.375 TL'dir.

3. Manisa Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

Günümüz Türkiye'sinde kırsal kalkınmaya finansal alanda desteğin bankalar ve kooperatifler tarafından sağlanmasının yanında devlet politikaları kapsamında kamu kurumlarınca da teşvikler ve hibeler uygulanmaktadır. 2006 yılında 10016 sayılı Bakanlar Kurulu kararınca "Kırsal Kalkınma Yatırımlarının

Desteklenmesi Hakkında Karar” yürürlüğe konulmuştur. Böylelikle kırsal alanlarda bireysel ve/veya bir arada yapılacak öz sermayeye dayalı projeli yatırımları için 5 yıl süre ile destekleme ödemesi yapılacağı hükme bağlanmıştır. Daha sonra ise 4 Eylül 2012 tarih ve 28401 sayılı resmi gazetede Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığından: Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı Kapsamında Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımların Desteklenmesi Hakkında 2012/64 No’lu Tebliğ yürürlüğe konulmuştur. Alınan bu kararlar çerçevesinde Manisa’da Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı kapsamında 2006 yılından günümüze toplam 152 ekonomik yatırım projesi programa alınmış 111 proje tamamlanmıştır. Toplam tamamlanan tesis sayısı olan 111 proje için 45.661.531 Lira’nın 21.330.755 Lirası hibe olarak bakanlıkça karşılanmıştır. Aynı şekilde makine ve ekipman alımı için sağlanan hibeden ise toplam 2913 üretici faydalanarak 2933 adet makine ekipman teslim edilmiştir. Makine ekipman hibe tutarı ise 15.120.883 Lira olmuştur (Manisa İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2012).

Bu destek ve hibelerin yanında Manisa Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü 2012 Yılı Proje ve destekleme çalışmaları kapsamında Genel Bütçe Kaynaklı Projeler için toplam 1.692.310 TL harcama gerçekleştirilmiştir. Genel Bütçe Kaynaklı Projelerin yanında Özel İdare Kaynaklı Projeler (EK 1) için 320.500 TL, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Kaynaklı Projeler (EK 2) için 1.555.226 TL (Bitkisel Üretimi Geliştirme Projeleri: 425.310 TL, Hayvancılık Projeleri: 1.129.916 TL), Köylere Hizmet Götürme Birliği Kaynaklı Projeler (EK 3) için 340 aileye 200.962 TL harcama gerçekleştirilmiştir. Bunlarla birlikte 2012 yılındaki toplam tarımsal desteklemeler (EK 4) ise 113.288.942 TL olarak gerçekleşmiştir.

4. Organize Olmamış Kredi Kaynakları

Organize olmamış kredi kaynakları, akrabalar, arkadaşlar, esnaflar ve tüccarlar, faizle borç veren tefeciler ve benzeri kişilerden sağlanan, ödünç alınan paraların oluşturduğu kredi kaynaklarından meydana gelir. Hısım akrabalar ve arkadaşlar arasındaki borçlanmalar genel olarak faizsiz, ancak yabancı para veya altına indeksli verilmektedir. Bununla birlikte kırsal kesimde faizci ve tefecilerden alınan borçlarda söz konusu olup, yüksek faiz oranları söz konusudur. Bu kategori içinde sayılabilecek esnaf ve tüccarlar ise, bir kredi kaynağı olmaktan çok daha ziyade mallarını satmaya çalışan ve çiftçiye ihtiyacı olan üretim ve tüketim mallarını taksitle veya veresiye satan kişilerdir. Diğer yandan araçlar da başlangıçta çiftçiye avans şeklinde ödemede bulunup, ürün alımını garanti etmeye çalışan kesim olarak ifade edilebilir (Özçelik vd., 2006:967). Bununla birlikte organize olmamış kredi kaynakları kayıt altına alınamadığından bu kaynaklardan elde edilen meblağların rakamsal olarak belirlenmesi mümkün olamamaktadır.

IV. SONUÇ

1980’in ortalarından günümüze tarımsal sektörde fiyatlama, ürün politikaları, kaynak kullanımı ve gelir dağılımı ile ilgili birçok çalışma

gerçekleştirilmiştir. Buna göre doğrudan veya dolaylı olsun ekonomi politikaları tarımın üzerinde etkili olmaktadır. 1980'lerden günümüze kadar yapılan çalışmalarda doğrudan tarımla olmayan geniş ekonomi politikalarının, doğrudan tarımı hedef alan ekonomi politikalarından daha etkin olduğu savunulmuştur. Bazı analizler sonucunda da tarımsal politikaların makroekonomik değişkenler üzerinde önemli etkiler ortaya çıkardığı sonucuna ulaşılmıştır (Schiff and Valdés, 1998:3). Tarım ve makroekonomik büyüklüklerle ilgili olarak yapılan bazı analizlerde ise şu sonuçlar elde edilmiştir: Schiff ve Valdés (1983) tarımda vergileme konusunu ele almış ve çalışmanın sonucunda gelişmekte olan ülkelerin tarım sektörünü geleneksel yöntemlerle vergilemeye tabi tuttuğu sonucuna ulaşmış, gelişmiş ülkelerin ise tarım sektörünü koruma güdüsüyle korumacı bir vergileme uyguladığını saptamıştır. Yine Baek and Koo (2012), tarım ile makroekonomik değişkenlerin ilişkisini ele almış; tarımsal gelirin belirlenmesinde, döviz kuru ve tarımsal fiyatların faiz oranlarına göre daha güçlü değişkenler olduğunu saptamıştır.

Kırsal kalkınma ile ilgili olarak Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği gibi küresel kuruluşlar sürekli strateji geliştirmekte ve kırsal kalkınmaya finansal destek sağlamaktadır⁵. Dolayısıyla kırsal kesimin kalkındırılmasında en önemli sorunlardan biri olarak kaynak bulma sorunu belirtilebilir. Dünya'da olduğu gibi ülkemizde de iki tip finansman bulunmaktadır; teşkilatlanmış ve teşkilatlanmamış finansman kaynakları. Bunların en yaygın olan teşkilatlanmış kredi kaynaklarının başında, bankalar ve Tarım Kredi Kooperatifleri gelmektedir. Özellikle son yıllarda kamu bankalarının yanı sıra özel bankaların da tarım sektörüne ve kırsal kesime kullandığı kredi kaynaklarında önemli artışlar gözlenmektedir. Türkiye'de bankalar tarafından 2011 yıl sonu itibarı ile kullanılan tarımsal kredi rakamı toplamı 24.528 milyon TL'dir. Bu tutar içindeki en büyük pay 22.244 milyon ile Ziraat Bankası'na aittir. Özel bankalar arasında 586 milyon TL ile Şekerbank en çok tarımsal kredi kullandıran banka iken yabancı sermayeli bankalar arasında ise Denizbank özel sermayeli bankaların toplamından daha çok tarımsal kredi kullandırarak 1.622 milyon TL ile Ziraat Bankası'ndan sonra en çok tarımsal kredi kullandıran ikinci banka olmuştur. Toplam içinde Anadolu Bank 72 milyon, Tekstil Bankası ise 4 milyon TL tarımsal kredi kullandırmıştır.

Türkiye'de bankaların kullandığı tarımsal krediler bölgesel olarak ele alındığında ise Ege bölgesindeki toplam kredi tutarı 5.304 milyon TL'dir. Manisa'da kullanılan toplam kredi tutarı ise 959 milyon TL'dir. Bu rakamla Manisa, Ege bölgesinde İzmir'den sonra en çok tarımsal kredi kullanılan ikinci il olmuştur.

Gıda Tarım ve Hayvancılık bakanlığı Manisa İl Müdürlüğü verilerine göre 2012 yılı itibarı ile uygulanan Bakanlık bütçeli projeleri 3.128.415 TL iken

⁵ Detaylı bilgi için bkz. Gülçubuk vd., 2010, Gürlük, 2001.

Kırsal alanda sosyal destek projeleri 17.290.588 TL olup toplam kullanılan kaynak 20.419.003 TL'dir.

Tarım Kredi Kooperatiflerinin kullandığı kredi bakımından da Manisa ili önemli illerin başında gelmektedir. Yine İzmir Bölge birliğince kullanılan Kredi miktarı 2012 itibariyle yaklaşık 833,5 milyon TL olup, bunun önemli bir kısmı Manisa'daki kooperatifler tarafından kullanılmaktadır.

Sonuç olarak tarım ve kırsal kesimin kalkındırılmasında finansal desteğin önemi yadsınamaz. Kırsal kesimin yerinde kalkındırılması ve ülke ekonomisine katkısının artırılması için sübvansiyonlu kredi uygulamalarının devam etmesi bir zorunluluk olarak görülmektedir. Bunun ana nedeni tarım sektörünün insan beslenmesini sağlayan en önemli stratejik sektörlerin başında gelmesidir. Ancak tarım ve kırsal kalkınmada önemli birer görev üstlenen bankalar ve diğer kredi kuruluşlarının olaya salt kar elde etme amacı ile yaklaşım kırsal kesimde yaşayan ve çalışanlar için uygun değildir. Çünkü tarım sektörü her türlü riske açık ve sermayenin devir hızının en düşük olduğu sektördür. Dolayısıyla bu sektörün kredi ve finansman açısından desteklenmesi ve sübvansiyonlu kredi kullanılması her dönemde büyük önem taşıyacaktır.

KAYNAKLAR

ANDERSON, Jock.R. (2003), "Gershon Feder, Rural Extension Services", *World Bank Policy Research Working Paper* 2976, February.

BAEK, Jungho and Won W. Koo, (2010), "The U.S. Agricultural Sector and the Macroeconomy", *Journal of Agricultural and Applied Economics*, Vol. 42, No:3, August:457-465.

DİNLER, Zeynel (1993), *Tarım Ekonomisi*, Ekin Yayınevi, Bursa.

DOĞU ANADOLU KALKINMA AJANSI, Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma (IPARD) Programı <http://www.daka.org.tr/panel/files/files/belgeler/planlama/IPARD_programi_web_bildirisi_%C3%B6zet.pdf>, (04.03.2013).

GIDA TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI (2011), *Türkiye ve AB'de Kırsal Kalkınma: Bir Mevzuat Derlemesi*, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Ankara.

GÜLÇUBUK, Bülent, YILDIRAK, Nurettin, KIZILASLAN, Nuray, ÖZER, Dilek, KAN, Mustafa, KEPOĞLU, Arzu (2010), Kırsal Kalkınma Yaklaşımları ve Politika Değişimleri, *Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi*, 11-15 Ocak, Ankara.

GÜRLÜK, Serkan (2001), "Dünyada ve Türkiye'de Kırsal Kalkınma Politikaları ve Sürdürülebilir Kalkınma", *Uludağ Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi*, Cilt:19, Sayı: 4 Kış Dönemi Aralık.

HABERLER.COM, "Türkiye'de Tütün Üretiminin En Çok Yapıldığı İl Manisa", 21.11.2013, <<http://www.haberler.com/turkiye-de-tutun-uretiminin-en-cok-yapildigi-il-5335080-haberi/>>, (24.11.2013).

HABERLER.COM, “Manisa Çekirdeksiz Kuru Üzümde Türkiye Birincisi”, 24.11.2013, <<http://www.haberler.com/manisa-cekirdeksiz-kuru-uzumde-turkiye-birincisi-5212256-haberi/>>, (26.11.2013).

KOÇTÜRK O.(a), Murat, ARTUKOĞLU, Metin, GÜNEŞ, Erdoğan, GENÇLER, Funda, ŞEN, Öznur, “Kırsal Kalkınma Uygulamalarında Tarımsal Kredinin Rolü ve Tarım Kredi Kooperatifleri Uygulaması”, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, Cilt:47, Sayı:2.

KOÇTÜRK O.(b), Murat, ARTUKOĞLU, Metin, GÜNEŞ, Erdoğan, GENÇLER, Funda (2012), “Kırsal Kesimde Yoksulluk ve Kırsal Kalkınma Destekleri Uygulamaları”, *10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi*, 5-7 Eylül, Konya.

MANİSA GIDA TARIM ve HAYVANCILIK MÜDÜRLÜĞÜ VERİLERİ, 2011-2012.

ÖZÇELİK, A., GÜNEŞ, E. ve ARTUKOĞLU, M. M. (2005), “Türkiye’de Tarımsal Kredi: Sözleşmeli Tarım ve Üretici Örgütleri Üzerinden Kredi Uygulamaları”, *Türkiye Ziraat Mühendisliği 6. Teknik Kongresi*, 961-985, Ankara.

SCHIFF, Maurice and VALDÉS, Alberto (1998), “Agriculture and the Macroeconomy”, *Handbook of Agricultural Economics* Ed. by B. Gardner and G. Rausser, March 24.

TÜRKİYE TARIM KREDİ KOOPERATİFLERİ, <<http://www.tarimkredi.org.tr/index.php/krediler.html>>, (25.12.2012).

TARIM ve KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI (2011), Kırsal Kalkınma Planı (2010-2013), Ankara.

TARIM ve KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI (2006), Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma (IPARD) Programı 2007-2013, Ankara.

TARIM ve ZİRAAT BİLGİ BANKASI, <http://www.tarimziraat.com/tarim_sozlugu/ciftci_kayit_sistemi_cks/ciftci_kayit_sistemi_cks_nedir/>, (31.01.2013)

TARIMSAL YATIRIMCI DANIŞMA OFİSİ, <<http://www.taryat.gov.tr/index.php/en/yayinlar/grafik-ana>>, (12.01.2013).

TÜRKİYE TARIM KREDİ KOOPERATİFLERİ, “Krediler”, <<http://www.tarimkredi.org.tr/index.php/krediler.html>>, (04.02.2013).

TÜRKİYE BANKALAR BİRLİĞİ, “31.12.2011 İtibariyle Nakdi Kredilerin Türlerine Göre Dağılımı”, <http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/istatistik_i_raporlar/Bankalarimiz_Kitabi_/1145/Tablolar/Tablo_13-Kredilerin_Turlerine_gore_Dagilimi.xls>, (28.01.2013).

TÜRKİYE BANKALAR BİRLİĞİ, “31.12.2011 İtibariyle Kredilerin İllere ve Bölgelere Göre Dağılımı”, <http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/istatistik_i_raporlar/Bankalarimiz_Kitabi_/1145/Tablolar/Tablo_12-Kredilerin_Illere_ve_Bolgelere_Gore.xls>, (28.01.2013).

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (2012), Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi.

ZAMAN.COM, “Manisa'da sofralık zeytin üretimi yüzde 5,9 arttı”,
07.11.2013, <http://www.zaman.com.tr/ekonomi_manisada-sofralik-zeytin-uretimi-yuzde-59-artti_2163602.html>, (24.11.2013)

EKLER

MANİSA GIDA, TARIM VE HAYVANCILIK İL MÜDÜRLÜĞÜ 2012 YILI PROJE VE DESTEKLEME ÇALIŞMALARI EK 1:ÖZEL İDARE KAYNAKLI PROJELER

Sıra No	PROJENİN ADI	İlçe Sayısı	PROJENİN YERİ	GERÇEKLEŞME MİKTARI (Adet)	Birim Fiyatı (TL/adet)	HARCAMA (TL)
1	Zeytin Üretimini Geliştirme Projesi	6	Merkez, Turgutlu Gördes, Soma, Köprübaşı, Saruhanlı	25000	2,4	60.000,00
				25.000	2,40	60.000,00
2	Badem Üretimini Geliştirme Projesi	3	Merkez, Selendi, Saruhanlı	5.000	6,00	30.000,00
			Selendi	5.000	5,50	27.500,00
3	Çöğür Fidanı Alımı	3	Merkez, Demirci, Soma	70.000	0,35	24.500,00
4	Bağcılığı Geliştirme Projesi	5	Merkez, Demirci, Gördes, Soma, Saruhanlı	39.500	3,00	118.500,00
TOPLAM HARCAMA						320.500,00

**EK 2: SOSYAL YARDIMLAŞMA ve DAYANIŞMA VAKFI
KAYNAKLI PROJELER**

SIRA NO	İLÇE	PROJENİN ADI	MİKTARI	HARCAMA MİKTARI
1	Merkez	Koyunculuk Projesi	43 kişiye kişi başı 17 koyun+1 koç toplam 774 hayvan	696.600
2	Akhisar	Saanen Keçi Projesi	2 köyde 15 çiftçiye 30 adet saanen keçi ve 5 adet teke	33.000
3	Gördes	Koyunculuk Projesi	14 Çiftçiye 182 Adet Tahirova Koyun ve 14 Adet Koç	205.866
4	Gördes	Yüksek sistem yayla bağı projesi	3 çiftçiye 2490 adet fidan	15.720
5	Gördes	Yüksek Tünel Sera Projesi	1 çiftçiye 1 adet ve 500 m2 toplam 9 çiftçiye 4,5 da. Sera	135.000
6	Demirci	Bereket Bahçeleri 1	Bir aileye 56 zeytin fidanından toplam 163 aileye 9128 fidan dağılımı	27.384
7	Demirci	Bereket Bahçeleri 2	Bir aileye 56 badem fidanından toplam 69 aileye 3864 fidan dağılımı	23.184
8	Demirci	Bereket Bahçeleri 3	Bir aileye 30 ceviz fidanından toplam 133 aileye 3990 fidan dağılımı	23.940
9	Demirci	Bereket Bahçeleri 4	Bir aileye 56 kiraz fidanından toplam 27 aileye 1512 fidan dağılımı	6.048
10	Demirci	Kayın Mantarı Yetiştiriciliği	1 üreticiye SYDF 15.000 TL yardım	15.000
11	Demirci	Saanen Keçi Projesi 1	21 çiftçiye 3'er keçi	59.750
12	Demirci	Yeşil Altın	50.000 melengiç aşlanmıştır.	20.000
13	Köprübaşı	Süt inekçiliği Projesi	2 Kişiye 3'er Adet Süt İneği	44.700

SIRA NO	İLÇE	PROJENİN ADI	MİKTARI	HARCAMA MİKTARI
14	Köprübaşı	Koyunculuk Projesi	6 Kişiyeye 20 Koyun 1 Koç	90.000
15	Soma	Tünel Sistemi Plastik sera yapımı	14 çiftçiye 500 m2lik plastik yüksek tünel sera kurulmuştur.	144.048
16	Turgutlu	Sera Projesi	1 çiftçiye 675 m2lik sera kurulmuştur.	14.986
TOPLAM				1.555.226,00

EK 3: KÖYLERE HİZMET GÖTÜRME BİRLİĞİ KAYNAKLI PROJELER

SIRA NO	PROJENİN ADI	PROJENİN YERİ	GERÇEKLEŞME MİKTARI	HARCAMA MİKTARI (TL)
1	Arıcılığı Geliştirme Projesi (Ahşap Kovan Altlığı Alımı)	Merkez	240 kişiye kişi başı 10 adet toplam 2.400 adet ahşap kovan altlığı dağıtılmış olup proje tutarının yarısı KHGB tarafından karşılamıştır.	33.562,5
2	Çilek Üretiminin Geliştirme Projesi	Merkez	60 kişiye kişi başı 6.000 adet toplam 360.000 adet çilek fidesi dağıtılmış olup proje tutarının yarısı KHGB tarafından karşılamıştır.	32.400,0
3	Kayın Mantarı Yetiştiriciliği	Kırkağaç	20 kişi	40.000
4	Çilek Yetiştiriciliği	Kırkağaç	20 kişi	50.000

SIRA NO	PROJENİN ADI	PROJENİN YERİ	GERÇEKLEŞME MİKTARI	HARCAMA MİKTARI (TL)
5	Osmancık köyü damla sulama projesi	Turgutlu	DSİ tarafından 2 adet sondaj açımı, Özel idare Müdürlüğünce 82.500 TL.ye enerji nakil hattı,trafo, pompa ve 5.000 m. Boru alınmış sulama deposunun yapımı 15.000 TL. ye Köylere Hizmet Götürme Birliğinden karşılanan proje bitme aşamasındadır.	15.000
6	Gökgedik köyü sulama projesi	Turgutlu	2011 yılında yatırım köye ait mevcut sondajdan cazibe ile akan (yaklaşık olarak 1,5-2 inç) suya 100 m ³ kapasiteli havuz yapımı 22.500 TL.ye bitti. 2012 yılında Özel İdare Müdürlüğünce 2.800 m. Boru alımı 8500 TL.ile KHGB.ce şebeke ve isale hattı yapılarak boru boru döşenmesi 7.500 TL. ile yatırım bitirildi.	30.000
TOPLAM				200.962,5

EK 4: TARIMSAL DESTEKLEMELER (2012 yılında ödenen)

DESTEKLEME TURU	MİKTAR (TL)
Mazot Desteklemesi	13.615.109,32
Gübre Desteklemesi	15.866.594,63
Toprak Analizi Desteklemesi	653.642,05
Yem Bitkileri Desteklemesi	8.513.071,45
2011 Güz Dönemi Sertifikalı Fidan Des.	599.463,20
2011 Yaz Dönemi Sertifikalı Fidan Dest.	1.104.345,40
2011 Güz Dönemi Sertifikalı Tohum Des.	110.675,85
2010 Yaz Dönemi Sertifikalı Tohum Des.	4.303,14
Organik Tarım Desteklemesi	1.125.876,61
İyi Tarım Uygulamaları Desteklemesi	118.271,58
Çatak Desteği	312.659,08
Pamuk Prim Desteklemesi	16.641.173,32
Ayçiçeği - Soya Prim Desteklemesi	7.179,84
Hububat Desteklemesi	3.029.424,65
Dane Mısır Prim Desteklemesi	13.209.425,88
Anaç Sığır Desteklemesi	11.410.526,46
Buzağı Desteklemesi	1.884.225
Genç Sığır S19 ve Şap Aşı Desteği	296.525,00
Anaç Manda Desteklemesi	63.000,00
Brucella Desteklemesi	226.576,00
Anaç Koyun - Keçi Desteklemesi	6.593.835
Su Ürünleri Desteklemesi	824.352,55
Süt Teşvik Primi	15.470.697,82
Arıcılık Desteklemeleri	267.435,00
Zeytinyağı Prim Desteklemesi	1.340.553,57
TOPLAM	113.288.942,40

EK 5: KOOPERATİF ÇALIŞMALARI 2012 (BAKANLIK BÜTÇELİ PROJELER)

Sıra No	PROJENİN ADI	PROGRAM MİKTARI	HARCAMA MİKTARI
1	S.S. Kula Merkez T.K.K. Ortaklar Mülkiyetinde (50 Aile x 6 Baş) Damızlık Sığır Yetiştiriciliği Projesi	1.658.209 TL	1.658.209 TL
2	S.S. Saraycık T.K.K. Ortaklar Mülkiyetinde (50 Aile x 6 Baş) Damızlık Sığır Yetiştiriciliği Projesi	968.860 TL	968.860 TL
3	S.S. Kayalıoğlu - Çamlık T.K.K. Kooperatif Mülkiyetinde 200 Baş Damızlık Sığır Yetiştiriciliği Projesi	1.860.000 TL	501.346 TL
TOPLAM		4.487.069 TL	3.128.415 TL

EK 6: KIRSAL ALANDA SOSYAL DESTEK PROJELERİ

Sıra No	PROJENİN ADI	PROGRA M MİKTA	HARCA MA MİKTA
1	S.S. Karaselendi T.K.K. K.S.D.P. Ortaklar Mülkiyetinde (65 Aile x 2 Baş) Süt Sığırcılığı Projesi	1.066.506 TL	1.066.506 TL
2	S.S. Gökeyüp T.K.K. K.S.D.P. Ortaklar Mülkiyetinde (61 Aile x 2 Baş) Süt Sığırcılığı Projesi	1.214.069 TL	1.211.069 TL
3	S.S. Topuzdamları T.K.K. K.S.D.P. Ortaklar Mülkiyetinde (34 Aile x 4 Baş) Süt Sığırcılığı Projesi	1.293.355 TL	1.273.855 TL
4	S.S. Yeniköy T.K.K. K.S.D.P. Ortaklar Mülkiyetinde (38 Aile x 4 Baş) Süt Sığırcılığı Projesi	1.452.235 TL	1.422.335 TL
5	S.S. Körez T.K.K. K.S.D.P. Ortaklar Mülkiyetinde (30 Aile x 4 Baş) Süt Sığırcılığı Projesi	1.144.715 TL	1.021.742 TL
6	S.S. Çimentepe T.K.K. K.S.D.P. Ortaklar Mülkiyetinde (47 Aile x 4 Baş) Süt Sığırcılığı Projesi	1.615.972 TL	1.543.152 TL
7	S.S. Ahmetli T.K.K. K.S.D.P. Ortaklar Mülkiyetinde (35 Aile x 4 Baş) Süt Sığırcılığı Projesi	1.298.680 TL	1.288.568 TL

8	S.S. Güvercinlik T.K.K. K.S.D.P. Ortaklar Mülkiyetinde (30 Aile x 4 Baş) Süt Sığırcılığı Projesi	1.108.595 TL	907.640 TL
9	S.S. Şehitlioğlu T.K.K. K.S.D.P. Ortaklar Mülkiyetinde (44 Aile x 4 Baş) Süt Sığırcılığı Projesi	1.611.875 TL	1.562.222 TL
10	S.S. Kuyubaşı Encekler T.K.K. K.S.D.P. Ortaklar Mülkiyetinde (37 Aile x 4 Baş) Süt Sığırcılığı Projesi	1.286.295 TL	1.140.144 TL
11	S.S. Ataköy T.K.K. K.S.D.P. Ortaklar Mülkiyetinde (48 Aile x 4 Baş) Süt Sığırcılığı Projesi	1.599.635 TL	1.567.622 TL
12	S.S. Günyaka T.K.K. K.S.D.P. Ortaklar Mülkiyetinde(34Ailex4Baş)SütSığırcılığı	1.211.075 TL	1.211.075 TL
13	S.S. Narıncalıbıtrak T.K.K. K.S.D.P. Ortaklar Mülkiyetinde (30 Aile x 4 Baş) Süt Sığırcılığı Proj.	445.715 TL	350.034 TL
14	S.S. Çampınar Çamyayla T.K.K. K.S.D.P. Ortaklar Mülkiyetinde (73 Aile x 4 Baş) Süt Sığırcılığı Projesi	1.088.213 TL	687.000 TL
15	S.S. Adala Beldesi T.K.K. K.S.D.P. Ortaklar Mülkiyetinde (31 Ailex4Baş)Süt Sığırcılığı Projesi	1.106.155 TL	1.037.622 TL
TOPLAM		18.543.090 TL	17.290.588 TL

BAKANLIK BÜTÇESİ PROJELERİ : 3.128.415 TL
 KIR. ALAN. SOS. DES. PROJELERİ : 17.290.588 TL
TOPLAM : 20.419.003 TL